

[Traducere realizată de Punctul de Contact Cultural al României]

**Comunicatul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu,
Comitetul European Economic și Social și Comitetul
Regiunilor**

cu privire la o agendă europeană pentru cultură într-o societate în
proces de globalizare

Comunicatul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul European Economic și Social și Comitetul Regiunilor

cu privire la o agendă europeană pentru cultură într-o societate în
continuu proces de globalizare

*“Cultura reprezintă totalitatea viselor și acțiunilor care urmăresc să modeleze
umanitatea. Cultura presupune o înțelegere paradoxală: diversitatea trebuie să fie
principiul unității, aprofundarea diferențelor este necesară nu pentru a fragmenta, ci
pentru a îmbogăți diversitatea. Europa este o cultură sau nu este nimic.”*

Denis de Rougemont

1. INTRODUCERE

Cultura se află în inima dezvoltării umane și a civilizației. Cultura este aceea care îi face pe oameni să spere și să viseze, stimulându-le simțurile și oferind noi modalități de a privi realitatea. Este ceea ce aduce oamenii împreună, stimulând dialogul și stârnind pasiuni, într-un fel care unește mai degrabă decât dezbină. Cultura ar trebui privită ca un set de caracteristici spirituale și materiale distinctive, specifice unei societăți și unui grup social. Cultura reunește atât literatura și artele, cât și stiluri de viață, sisteme de valori, tradiții și credințe.

După cum spunea Dario Fo, *“cultura a adus laolaltă toate statele europene chiar dinainte ca Europa să fie unită la nivel economic sau chiar să fie gândită la nivelul intereselor economice sau comerciale. Artele, literatura, muzica constituie liantul Europei.”* Într-adevăr, Europa împărtășește un patrimoniu cultural comun, rezultat al secolelor de creativitate, al fluxurilor migratorii și schimburilor corespunzătoare acestora. De asemenea, spațiul european se bucură de o bogată diversitate culturală și lingvistică, care continuă să influențeze multe state din lume.

Originalitatea și succesul Uniunii Europene rezidă în abilitatea acesteia de a respecta istoria variată și interconectată a fiecărui Stat Membru, diversitatea lingvistică și culturală a acestora, în același timp cu modelarea unei înțelegeri comune și stabilirea unor reguli împărtășite care să garanteze pacea, stabilitatea, prosperitatea și solidaritatea – și cu acestea, o bogăție incredibilă a patrimoniului cultural și a creativității, bogăție care s-a dezvoltat o dată cu fiecare includere de noi State Membre. Prin intermediul acestei unități în diversitate, respectul pentru diversitatea culturală și lingvistică și promovarea unui patrimoniu cultural comun se află în centrul proiectului european, iar acest proiect este acum mai mult ca niciodată indispensabil într-o societate în continuu proces de globalizare.

În Europa de astăzi schimburile culturale sunt mai dinamice și mai vibrante ca niciodată. Libertatea de mișcare, reglementată prin Tratatul CE, a facilitat în mare măsură schimburile culturale și dialogul dincolo de granițe. Activitățile culturale și cererea de bunuri culturale sunt în creștere, având la bază un acces fără precedent la noi mijloace de comunicare. În același timp, globalizarea a crescut vizibilitatea mai multor culturi din întreaga lume. Acest fapt a sporit curiozitatea, capacitatea schimbului și potențialul de a beneficia de pe urma contactului cu alte culturi și a contribuit la diversitatea din mediile noastre sociale. Însă această realitate a ridicat de asemenea problema existenței unei identități europene și a capacității acesteia de a susține societăți interculturale favorabile coeziunii.

Din perspectiva stabilirii unei ordini globale bazate pe pace, înțelegere reciprocă și respect pentru valorile împărtășite, valori precum protejarea și promovarea drepturilor omului și a diversității lingvistice, diversitatea culturală și dialogul intercultural au devenit o provocare majoră în lumea întreagă. În acest sens, intrarea în vigoare la data de 18 martie 2007 a Convenției UNESCO cu privire la protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturale trebuie să fie privită ca un pas fundamental, pentru realizarea căruia contribuția UE a fost semnificativă.

Bogăția și diversitatea culturală a Europei sunt strâns legate de rolul și influența sa în lume. Uniunea Europeană nu este numai un proces economic sau o putere comercială. Este deja pe drept recunoscut pe scară largă că Uniunea Europeană reprezintă un proiect social și cultural de succes, primul de acest gen. UE este și trebuie să aspire a fi într-o și mai mare măsură un exemplu de “putere soft”, putere care are la bază reguli și valori cum ar fi demnitatea umană, solidaritatea, toleranța, libertatea de exprimare, respectul pentru diversitate și dialog intercultural, valori care, presupunând că sunt susținute și promovate, pot fi o sursă de inspirație pentru lumea de mâine.

Bogăția culturală a Europei se bazează pe diversitatea acesteia și reprezintă un bun de preț într-o societate a cunoașterii, în care bunurile imateriale sunt primordiale. Sectorul cultural european este deja un factor care impulsionează activitatea economică și oferă numeroase locuri de muncă pe teritoriul Uniunii Europene. Activitățile culturale sprijină de asemenea promovarea unei societăți incluzive și contribuie la prevenirea și reducerea sărăciei și a excluziunii sociale. După cum a reieșit din concluziile Consiliului European din primăvara lui 2007, antreprenorii creativi și o industrie culturală vibrantă sunt o sursă unică de inovare pentru viitor. Acest potențial trebuie să fie recunoscut într-o măsură mai mare și complet valorificat.

Scopul Comunicatului

Ne aflăm într-un moment în care nivelul de conștientizare a faptului că Uniunea Europeană joacă un rol unic în promovarea diversității și bogăției culturale este în continuă creștere, atât între granițele Europei, cât și în afara acestora. Se remarcă de asemenea recunoașterea unanimă a faptului că unul dintre factorii strategici indispensabili atingerii obiectivelor UE legate de prosperitate, solidaritate și securitate este reprezentat de cultură, care garantează o prezență mai puternică a UE pe scena internațională.

Având la bază consultări la nivel extins¹, acest Comunicat ia în discuție relația dintre cultură și Europa într-o societate în continuu proces de globalizare și propune obiective pentru o nouă agendă în domeniul culturii. Această agendă va fi acceptată de către toți actorii sociali relevanți interesați (Comisia, Statele Membre, dar și societatea civilă și Parlamentul European). Din acest motiv, Comisia încearcă de asemenea să stabilească noi parteneriate și metode de cooperare între aceștia.

2. CONTRIBUȚIA UE ÎN DOMENIUL CULTURII²

‘Cultura’ este în general recunoscută ca necesitând o definiție complexă, aceasta fiind de altfel una dintre caracteristicile sale: complexitatea. Cultura poate face referire la arte frumoase și să includă diverse opere de artă, bunuri și servicii culturale. ‘Cultura’ are de asemenea și un înțeles antropologic. Ea este baza unei lumi simbolice de semnificații, credințe, valori și tradiții, care sunt exprimate prin intermediul limbajului, artei, religiei și miturilor. Din toate aceste motive, se consideră că aceasta joacă un rol fundamental în dezvoltarea umană și în complexa întrepătrundere a identităților și obiceiurilor persoanelor și comunităților.

În contextul acestui Comunicat, principalul punct de interes va fi reprezentat de importanța diferitelor dimensiuni ale culturii în dezvoltarea de strategii atât în cadrul UE, cât și în relația cu state terțe.

Fundamentul activității UE în domeniul culturii se regăsește în Articolul 151 al Tratatului, în care se afirmă următoarele:

¹ Vezi http://ec.europa.eu/culture/eac/communication/consult_en.html și http://ec.europa.eu/development/body/theme/human_social/pol_culture1_en.htm

² Pentru mai multe detalii, vezi documentul în lucru anexat, “Inventarul acțiunilor Comunității în domeniul culturii”.

“Comunitatea va contribui la dezvoltarea culturilor Statelor Membre, respectând în același timp diversitatea națională și regională a acestora și scoțând în evidență patrimoniul lor comun.”

“Activitatea Comunității va fi îndreptată către încurajarea cooperării dintre Statele Membre și, în cazul în care ar fi nevoie, va susține și suplimenta eforturile acestora...”

“Comunitatea și Statele Membre vor sprijini cooperarea cu state terțe și organizațiile internaționale competente din sfera culturală, în special cu Consiliul Europei.”

“Comunitatea lua în considerare aspecte de ordin cultural în activitățile sale, atunci când va face alte referiri în corpul acestui Tratat, scopul principal fiind respectarea și promovarea diversității culturilor constituente.”

Cultura va continua să fie în principal responsabilitatea Statelor Membre. În unele țări cultura constituie deja o preocupare importantă la nivel regional sau chiar la nivel local. Articolul 151 nu susține, de exemplu, armonizarea legilor și reglementărilor valabile în Statele Membre. Activitatea la nivelul UE va fi desfășurată cu respectarea deplină a principiului subsidiarității, rolul UE fiind de a susține și de a completa, și nu de a înlocui activitățile statelor membre. Acest deziderat va fi realizat având la bază respectul acordat diversității, prin stimularea schimburilor, dialogului și înțelegerii reciproce.

2.1. Rolul politicilor interne și programelor UE

UE contribuie în diferite feluri la promovarea activităților culturale în Europa prin programele și politicile pe care le dezvoltă:

- Programele Comunității dedicate culturii au fost extrem de productive. Prezentul program Cultura (2007-2013)³ va face încă un pas în facilitarea înțelegerii reciproce, stimularea creativității și contribuția la dezvoltarea comună a culturilor. Va sprijini sute de organizații culturale în crearea și implementarea de proiecte culturale și artistice care vor îmbunătăți cunoașterea și diseminarea patrimoniului cultural european comun, va promova schimburile culturale, creația artistică și literară și traducerea literare. De asemenea, va sprijini instituțiile active la nivel european în domeniul cultural și va susține realizările majore la nivel european din domeniul culturii prin intermediul acordării de premii europene în domeniile

³ Decizia nr. 1855/2006/EC a Parlamentului European și Consiliului din 12 decembrie 2006 (OJ L 372, 27.12.2006)

arhitectură, patrimoniu cultural, muzică și prin intermediul Capitalele Culturale Europene.

- Multe alte programe au un important impact pozitiv asupra culturii, prin desfășurarea de proiecte culturale, utilizarea limbilor străine pe care le promovează, prin intermediul relației strânse care există între procesul de învățare și cultură sau prin experiențele culturale personale pe care le stimulează. Astfel de programe sunt “Europa pentru Cetățeni” (2007-2013)⁴, program care se bazează pe același articol referitor la cultură din Tratat și care promovează cetățenia europeană activă, și cele care susțin învățarea pe tot parcursul vieții (inclusiv Erasmus și Erasmus Mundus), multilingvismul și schimburile de experiență între tineri.
- În sectorul cinematografic și în cel audiovizual, programul MEDIA⁵, în vigoare începând cu 1991, promovează competitivitatea industriei audiovizuale europene. De asemenea, acest program este menit a dezvolta dialogul intercultural, a stimula creșterea nivelului înțelegerii mutuale între culturile europene și a dezvolta potențialul cultural. În plus, la data de 16 noiembrie 2005 a fost adoptată o recomandare privitoare la patrimoniul de film și competitivitatea activităților industriale conexe, recomandare prin care sunt stabilite acțiuni concrete în acest domeniu.
- Există și o altă sferă de programe ale Comunității prin care se alocă fonduri și care au o contribuție importantă asupra culturii. Suportul oferit de politica de coeziune sau de cea dedicată dezvoltării rurale poate să reprezinte un instrument eficient pentru promovarea, de exemplu, a restaurării patrimoniului cultural și industriilor creative în perspectiva creșterii nivelului de atractivitate al regiunilor și pentru susținerea pregătirii personalului activ în domeniul cultural. În aceeași situație se regăsesc și inițiativele legate de dezvoltarea societății informaționale (ex: inițiativa librăriilor digitale, care își propune să faciliteze accesul online al utilizatorilor la diversul patrimoniu european cultural și științific) sau a cercetării (prin intermediul Programelor Cadru pentru Cercetare).

Un număr de alte politici ale Comunității joacă de asemenea un rol important în modelarea cadrului legislativ care reglementează activitatea sectorului cultural.

Pentru activitatea Comunității, activitate reglementată de Articolul 151(4) al Tratatului, provocarea este adeseori de a regăsi echilibrul potrivit între diferitele obiective corespunzătoare politicilor publice, inclusiv în ceea ce privește promovarea diversității culturale:

⁴ Decizia nr. 1904/2006/EC a Parlamentului European și Consiliului din 12 Decembrie 2006 (OJ L 378, 27.12.2006)

⁵ Decizia nr. 1718/2006/EC a Parlamentului European și Consiliului din 15 Noiembrie 2006 (OJ L 327, 24.11.2006).

- Există o legătură puternică între promovarea culturii, creativitate și legislația europeană în domeniul drepturilor de autor și al aspectelor sale conexe. Această legislație protejează drepturile autorilor, producătorilor și artiștilor și garantează faptul că aceștia primesc onorariul corespunzător lucrărilor realizate. De asemenea, această legislație permite diseminarea pe scară largă a lucrărilor și a fonogramelor protejate, promovând în acest fel accesul cetățenilor la diversul și substanțialul patrimoniu cultural european.
- Directiva “Televiziune fără frontiere”, adoptată în 1989, care stabilește condițiile pentru transmiterea dincolo de granițele naționale a transmisiunilor televizate în cadrul pieței interne europene, a creat un cadru legal pentru libera circulație a conținutului european audiovizual pe teritoriul UE. Această situație a contribuit semnificativ la consolidarea pluralismului media și a diversității culturale. În acest context, diversitatea culturală se vede susținută de asemenea prin metode de promovare a producțiilor europene independente.
- În ceea ce privește ajutorul oferit de stat, conform Articolului 87(3)(d)⁶ din Tratatul de la Maastricht, se consideră că aspectele culturale joacă un anumit rol. În spiritul acestei prevederi, Comisia a aprobat o gamă largă de măsuri la nivel național, măsuri de pe urma cărora au beneficiat diverse sectoare, precum muzee, patrimoniu național, producții de teatru și muzicale, media culturale imprimate și sectorul cinematografic și audiovizual.
- UE a desemnat anul 2008 drept Anul European al Dialogului Intercultural⁷ pentru a da posibilitatea de afirmare și o vizibilitate crescută bunelor practici și procese din domeniul dialogului intercultural, activități care vizează implementarea unei strategii sustenabile și după 2008. Va fi acordată atenție specială dimensiunii multilingvistice a acestui dialog.
- Plecând de la programele de finanțare existente ale Comunității, aceasta își propune să desemneze anul 2009, “Anul European al Creativității și Inovării prin educație și cultură”, cu scopul de a sensibiliza opinia publică, de a promova dezbateră pe marginea politicilor în statele membre și de a contribui la încurajarea creativității, inovării și competențelor interculturale.

În ultimii ani, statele membre au experimentat noi forme de cooperare flexibilă, în perspectiva unei colaborări mai strânse și având ca scop atingerea obiectivelor comune. Consiliul a aprobat un plan de lucru multianual pentru perioada 2005-2007⁸ și au fost implementate unele forme flexibile de cooperare pe teme specifice, cum ar fi mobilitatea

⁶ ‘Poate fi considerat compatibil cu piața comună acel ajutor menit a promova cultura și conservarea patrimoniului care nu afectează condițiile comerciale și competiția comercială în cadrul Comunității, într-o asemenea măsură în care să fie contrar interesului comun.’

⁷ Decizia nr. 1983/2006/EC a Parlamentului European și Consiliului din data de 18 Decembrie 2006 (OJ L 412, 30.12.2006)

⁸ Concluziile celui de-al 2616-lea Consiliu cu privire la Educație, Tineri și Cultură, 15-16 Noiembrie 2004.

colecțiilor muzeistice. Conferințele ministeriale periodice au contribuit de asemenea la schimbul de bune practici și la dialogul pe marginea politicilor.

Parlamentul European a subliniat în mod constant, în rapoartele și recomandările⁹ emise, nevoia consolidării cooperării. De asemenea, Comitetul European Economic și Social și Comitetul Regiunilor au subliniat rolul societății civile și al autorităților locale și regionale.

Aceste acțiuni, alături de rezultatele proceselor extinse de consultare care au condus la realizarea acestui Comunicat, au determinat Comisia să ajungă la concluzia că este momentul pentru a dezvolta o agendă culturală comună și noi metode și parteneriate pentru cooperare între Statele Membre, societatea civilă și state terțe.

2.2. *Relațiile externe ale UE*

Cultura este recunoscută ca o componentă importantă a principalelor programe și instrumente¹⁰ de cooperare ale UE și a acordurilor bilaterale încheiate de Uniune cu state terțe. Cultura reprezintă de asemenea un element-cheie al colaborării cu Consiliul European, colaborare care a permis implementarea în parteneriat a Zilelor Europene ale Patrimoniului și a unor activități în Balcanii de Vest.

Un spectru larg de programe și proiecte culturale a fost implementat de-a lungul mai multor ani ca parte a asistenței financiare și tehnice oferite de Uniune tuturor regiunilor lumii. Aceste acțiuni culturale vizează conservarea și restaurarea siturilor de patrimoniu, producția și circulația operelor de artă, crearea și restaurarea muzeelor, consolidarea capacității locale a operatorilor culturali și artiștilor și organizarea de evenimente culturale majore. De asemenea, Comisia administrează fonduri și desfășoară activități care susțin dezvoltarea și consolidarea industriilor culturale, în special sectorul cinematografic și audiovizual, în statele partenere și promovează accesul local la cultură și la diversitate culturală în state terțe.

În strânsă legătură cu ultimul aspect, Uniunea a intensificat constant atenția acordată promovării susținerii drepturilor omului, inclusiv protecției și promovării drepturilor culturale, drepturilor populațiilor indigene și ale persoanelor care aparțin grupurilor minoritate și ale persoanelor marginalizate social.

Dialogul intercultural, privit ca unul dintre instrumentele principale pentru prevenirea conflictelor și obținerea păcii, reprezintă unul dintre obiectivele fundamentale ale acestui tip de activități. Acțiunile prioritare în această direcție au fost lansate la propunerea unui grup consultativ înființat de președintele Comisiei, grup care a determinat înființarea la Alexandria a Fundației Euro-mediteraneene Anna Lindth pentru Dialog între Culturi și

⁹ Raport ref. Asupra cooperării culturale în Uniunea Europeană – Giorgio Ruffolo – A5-0281/2001

¹⁰ Cum ar fi Acordul Cotonou cu statele din Africa, Caraibe și Pacific, Programul de Vecinătate și Parteneriat cu țările vecine și Rusia și instrumentul pentru dezvoltare și Cooperare care privește relația cu Asia, America Latină și cea Centrală.

deschiderea unei dezbateri specifice asupra culturii, ca parte a dialogului politic cu multe dintre statele terțe.

De asemenea, Comisia a inițiat un proces de consolidare a relațiilor publice diplomatice pe care le desfășoară, inclusiv a evenimentelor culturale. Acestea implică adesea cooperarea dintre instituțiile culturale din statele membre, în vederea transmiterii unor mesaje importante statelor terțe cu privire la Europa, identitatea și experiența acesteia în construirea legăturilor dintre diferite culturi.

La un nivel mai general, Comisia a inclus programe tematice multianuale în cadrul perspectivelor financiare pentru perioada 2007-2013, cu scopul de a finanța intervențiile Comunității atât în țările și regiunile în curs de dezvoltare, cât și la nivel internațional. Programele tematice “Investiții în oameni” și “Actori nonguvernamentali și autorități locale în dezvoltare” sunt disponibile pentru a complementa cooperarea geografică realizată prin intermediul documentelor care fundamentează strategia națională în domeniul culturii. Studii recente au scos în evidență faptul că, sub presiunea globalizării, marea majoritate a cetățenilor europeni – studii conduse de șefii de stat și guvern în iunie 2006¹¹ – dorește ca Europa să își facă simțită prezența în lume într-o măsură mai mare, având o politică externă care să îi reflecte valorile. Bineînțeles, cultura reprezintă un element central al acestei abordări multilaterale, abordare care susține consolidarea deciziilor luate pe baze consensuale.

Rapida intrare în vigoare a Convenției UNESCO pentru “Protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturală” demonstrează noul rol atribuit diversității culturale la nivel internațional: ca organisme interesate, Comunitatea și statele membre și-au luat angajamentul de a consolida noul pilon cultural al guvernării globale și al dezvoltării sustenabile, în principal prin îmbunătățirea cooperării internaționale.

3. OBIECTIVE PENTRU O AGENDĂ CULTURALĂ EUROPEANĂ

Consultările desfășurate pe scară largă în 2006 au oferit Comisiei posibilitatea de a identifica un consens puternic cu privire la necesitatea unei noi agende culturale europene, agendă care să valorifice rezultatele obținute în trecut și să susțină activitățile în curs de desfășurare. Această agendă va fi construită în jurul a trei obiective legate între ele:

- promovarea diversității culturale și a dialogului intercultural;
- promovarea culturii - catalizator al creativității, în contextul Strategiei Lisabona pentru dezvoltare și locuri de muncă;

¹¹ Dată la care Consiliul European a aprobat propunerea Comisiei – ‘Europa în lume – câteva propuneri concrete pentru o mai mare coerență, eficiență și vizibilitate’ – COM(2006)278

- promovarea culturii - element vital în cadrul relațiilor internaționale ale Uniunii.

Acțiunile viitoare ale UE vor ține cont de aceste obiective. Fiecare parte implicată va fi invitată să contribuie, cu respectarea principiului subsidiarității:

- în cazul statelor membre și al regiunilor lor, implicarea va presupune continuarea dezvoltării politicilor proprii în aceste domenii, cu referire la obiectivele comune și la demersul de impulsione a activităților comune *inter alia*, prin intermediul unei metode flexibile de coordonare și explorare a oportunităților oferite de către sursele de finanțare ale UE;
- în ceea ce privește părțile interesate din sectorul cultural, cum ar fi organizațiile profesionale, instituțiile culturale, organizațiile nonguvernamentale, rețelele europene, fundațiile etc, această implicare se va traduce pe de o parte în asumarea unui dialog intens cu instituțiile UE și asigurarea susținerii pentru dezvoltarea de noi politici și acțiuni ale UE, iar pe de o altă parte prin intensificarea dialogului între ele însele;
- Comisia va trebui să mobilizeze în această direcție politicile sale interne și externe și programele de finanțare și va trebui să își reînnoiască rolul de animator și inițiator al schimbului de bune practici și al dialogului cu o gamă largă de actori;
- toți actorii vor trebui să țină cont de un nou înțeles al parteneriatului și al adeziunii la acțiunea comunitară pentru realizarea acestor obiective.

Următoarea secțiune detaliază aceste obiective generale.

3.1. *Diversitate culturală și dialog intercultural*

“Arta este cea care poate structura personalitatea tinerilor, având în perspectivă dorința de a le deschide mințile, de a le insufla respectul față de ceilalți și năzuința către pace.”
(Yehudi Menuhin)

Inflorirea culturilor Statelor Membre ținând cont de diversitatea lor națională și regională reprezintă un obiectiv important al UE, obiectiv stabilit prin Tratatul încheiat de Comisia Europeană. Pentru a realiza simultan aducerea în prim plan a patrimoniului comun și recunoașterea contribuției tuturor culturilor prezente în societatea noastră, este necesar ca diversitatea culturală să fie susținută într-un mediu deschis, caracterizat de existența schimburilor interculturale. Ținând cont de faptul că trăim în societăți cu un nivel al interculturalității în continuă creștere, trebuie să promovăm dialogul și competențele interculturale. De asemenea, aceste aspecte sunt esențiale în contextul unei economii globale, în ceea ce privește sporirea șanselor de angajare, a adaptabilității și mobilității artiștilor și a altor persoane active în domeniul cultural, dar și în ceea ce privește

mobilitatea bunurilor artistice. Cum cetățenii se regăsesc printre principalii beneficiari ai dezvoltării diversității culturale, trebuie să facilităm accesul acestora la cultură și la bunurile culturale.

Trebuie urmărită realizarea următoarelor obiective specifice:

- promovarea mobilității artiștilor și a altor persoane care activează în domeniul cultural și a circulației tuturor formelor de expresie artistică dincolo de granițele naționale:
 - mobilizarea resurselor publice și private în beneficiul mobilității artiștilor și a altor persoane care lucrează în sectorul cultural în cadrul UE;
 - promovarea mobilității operelor de artă și a altor forme de expresie artistică;
 - îmbunătățirea coordonării europene în ceea ce privește aspectele care afectează mobilitatea persoanelor active în sectorul cultural, în cadrul UE, cu scopul de a ține seama de necesitățile care rezultă în urma mobilității frecvente și pe termen scurt între statele membre.
- promovarea și consolidarea competențelor interculturale și a dialogului intercultural, în special prin dezvoltarea “cunoașterii și expresivității culturale”, “competențelor sociale și civice” și “comunicării în limbi străine”, aspecte care reprezintă competențe cheie ale învățării pe toată durata vieții, identificate ca atare de către Parlamentul European și Consiliu în 2006¹².

3.2. *Cultura - catalizator al creativității, din perspectiva Strategiei Lisabona pentru dezvoltare și locuri de muncă*

“Inteligența este programată pentru crearea diferențelor.”

Francesco Alberoni

Industria culturale și sectorul creativ contribuie în mod substanțial la PIB-ul european, la dezvoltarea și la ocuparea forței de muncă. Acest fapt a fost ilustrat de rezultatele unui recent studiu independent desfășurat la cererea Comisiei, studiu care estimează că mai mult de 5 milioane de persoane au lucrat în 2004 în sectorul cultural, acesta fiind echivalentul a 3,1% din totalul populației angajate din UE-25. Sectorul cultural a contribuit în 2003 cu aproximativ 2,6% la PIB-ul european iar între anii 1999 și 2003¹³ a suferit o creștere semnificativ mai mare decât aceea a economiei în general. Aceste industrii și creativitatea pe care o generează reprezintă un aport esențial pentru economia și competitivitatea europeană în contextul globalizării.

¹² Recomandarea 2006/962/EC a Parlamentului European și Consiliului de la data de 18 Decembrie 2006, cu privire la competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (OJ L 394, 30.12.2006, p.10)

¹³ Vezi studiul asupra Economiei Culturii în Europa condus de KEA pentru Comisia Europeană, 2006, la adresa http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/studies_en.html.

Trebuie explorat și promovat rolul culturii în susținerea și promovarea dezvoltării creativității și inovației. Creativitatea este baza inovării sociale și tehnologice și, în consecință, reprezintă un factor care impulsionează creșterea, competitivitatea și ocuparea forței de muncă în UE.

Trebuie urmărită realizarea următoarelor obiective specifice:

- promovarea creativității în educație prin aportul sectorului cultural în valorificarea potențialului cultural, privit ca instrument concret în procesul de învățare continuă și pentru promovarea culturii și artelor în cadrul educației formale și informale (inclusiv învățarea de limbi străine).
- promovarea dezvoltării capacității operaționale în sectorul cultural prin susținerea activităților de training pentru îmbunătățirea competențelor manageriale, antreprenoriale, a cunoștințelor despre ceea ce este specific european și pentru dezvoltarea surselor inovative de finanțare, inclusiv sponsorizarea, și îmbunătățirea accesului la acestea.
- dezvoltarea parteneriatelor creative între sectorul cultural și alte sectoare (TCI, cercetare, turism, parteneri sociali, etc) cu scopul de a consolida impactul social și economic al investițiilor în cultură și creativitate, în special cu scopul de a promova creșterea și ocuparea forței de muncă, și de a dezvolta și spori atractivitatea regiunilor și orașelor.

3.3. *Cultura – element vital al relațiilor internaționale*

“Orice cultură ia ființă din amestec, din interacțiune, din confruntare. În sens invers, în izolare civilizația își găsește moartea.” Octavio Paz

Ca membri ai Convenției UNESCO pentru “Protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturală”, Comunitatea și Statele Membre și-au reafirmat atașamentul față de susținerea unui nou rol cultural, pro-activ al Europei în contextul relațiilor internaționale pe care le stabilește Europa și față de integrarea dimensiunii culturale ca element vital în negocierile defășurate de UE cu state și regiuni partenere. Acest fapt ar trebui să sprijine promovarea cunoșterii și înțelegerii culturilor europene în întreaga lume.

Pentru a dobândi această integrare, există nevoia crucială de a dezvolta un dialog activ intercultural cu toate statele și regiunile, valorificând, de exemplu, asemănările lingvistice dintre spațiul European și multe alte state. În acest context, devine de asemenea importantă promovarea bogăției diversității culturale a partenerilor noștri, în perspectiva sprijinirii identităților locale și pentru promovarea accesului populației locale la cultură și dezvoltarea unei resurse economice care poate avea un impact direct asupra dezvoltării socio-economice.

Luând în calcul aceste aspecte, UE își asumă o abordare care se dezvoltă pe următoarele două coordonate:

- integrarea sistematică a dimensiunii culturale și a diferitelor componente ale culturii în toate politicile, proiectele și programele externe și de dezvoltare – ca mijloace de consolidare a calității eforturilor sale diplomatice și a viabilității și sustenabilității tuturor activităților de cooperare desfășurate de UE;
- susținerea unor evenimente și acțiuni culturale specifice – cultura este o resursă de sine stătătoare, iar accesul la cultură ar trebui considerat o prioritate a politicilor de dezvoltare .

Trebuie urmărită realizarea următoarelor obiective specifice:

- continuarea dezvoltării dialogului politic cu toate statele și regiunile în domeniul cultural și promovarea schimburilor culturale dintre UE și state și regiuni terțe;
- promovarea accesului pe piețele europene și nu numai a produselor și serviciilor oferite de operatori din țări aflate în curs de dezvoltare, atât prin acțiuni specific direcționate, cât și prin acorduri care certifică aplicarea unui tratament preferențial sau prin măsuri de acordare de asistență pentru activități comerciale;
- utilizarea politicilor externe și de dezvoltare ale UE pentru a proteja și promova diversitatea culturală prin oferirea de suport tehnic și financiar pentru, pe de o parte, conservare și acces la patrimoniul cultural și pe de altă parte pentru încurajarea activă și promovarea activităților culturale în întreaga lume;
- garantarea faptului că toate programele și proiectele de cooperare iau în considerare cultura locală, atât în etapa de concepere, cât și în cea de implementare, și contribuie la creșterea accesului la cultură și la dezvoltarea mijloacelor de expresie culturală, inclusiv la contactul direct dintre persoane. Educația este în mod special importantă, inclusiv activitățile prin care se argumentează pentru integrarea culturii în curricula educațională la toate nivelurile, în cazul țărilor aflate în curs de dezvoltare;
- promovarea implicării active a UE în activitățile organizațiilor internaționale cu specific cultural și în procesul ‘Alianța Civilizațiilor’, proces dezvoltat de către Națiunile Unite.

4. NOI PARTENERIATE ȘI METODE DE LUCRU

Pentru a-si putea respecta agenda privitoare la cultură, Europa trebuie să poată conta pentru un parteneriat solid între toate părțile implicate. Acest parteneriat are patru dimensiuni:

4.1. *Continuarea dezvoltării dialogului cu sectorul cultural*

Comisia și-a asumat obligația de a urmări dezvoltarea unui dialog structurat cu sectorul, dialog care va oferi cadrul potrivit pentru un schimb constant de perspective și bune practici, va reprezenta o contribuție la procesul de elaborare a politicilor, la follow-up și la evaluare.

Din motive de legitimitate, sectorul cultural ar trebui să continue să se organizeze independent, pentru a permite identificarea interlocutorilor reprezentativi. Comisia salută structurarea progresivă care este în curs de desfășurare, o dată cu emergența unor organizații reprezentative și a unor structuri de cooperare, cum ar fi o platformă a societății civile pentru dialog intercultural.

Cu toate acestea, Comisia recunoaște trăsăturile caracteristice ale sectorului, în special eterogenitatea acestuia (organizații profesionale, instituții culturale independente în măsuri diferite, organizații nonguvernamentale, rețele europene și non-europene, fundații etc), lipsa de comunicare din trecut dintre industriile culturale și alți actori culturali și provocările pe care această lipsă le presupune în perspectiva la creșterii gradului de structurare a sectorului. Efectul acestei realități a fost scăderea influenței sectorului cultural la nivel european.

Dorind dezvoltarea unui dialog mai eficient între Comisie și acești diferiți actori, Comisia propune parcurgerea următoarelor etape:

- inițierea unei analize a sectorului, cu scopul de identifica și a înțelege mai bine întregul spectru de actori interesați;
- înființarea unui „Forum cultural”, pentru a consulta părțile interesate și pentru a sprijini emergența unei platforme care să se autoorganizeze sau a unui set de platforme dezvoltate de părțile interesate;
- încurajarea exprimării punctelor de vedere reprezentative ale artiștilor individuali și ale intelectualilor la nivel european (“ambasadori culturali”), inclusiv valorificarea potențialului și a fezabilității unui forum european virtual on-line, care să permită schimbul de păreri, exprimarea artistică și stimularea interesului cetățenilor pentru cultură;

- încurajarea partenerilor sociali din sectorul cultural pentru a continua să dezvolte dialogul lor social autonom, recunoscut prin Articolele 138 și 139 din Tratat. În acest sens, există comitete pentru dialog social sectorial în domeniul audiovizual și al artelor spectacolului;
- includerea dimensiunii culturale în cadrul dezbaterilor publice europene, prin intermediul reprezentanțelor Comisiei. Amplasarea culturii în centrul preocupărilor va stimula dialogul și va atrage noi segmente de public.

4.2. *Stabilirea unei metode flexibile de coordonare*

După cum a fost menționat anterior, pentru perioada 2005-2007 Statele Membre au adoptat în cadrul Consiliului un plan comun de lucru. Este nevoie ca acest plan de lucru să fie reînnoit iar Comisia este de părere că ne aflăm într-un moment potrivit pentru ca statele membre să mai facă un pas în domeniul cooperării, utilizând într-un spirit de parteneriat Metoda Deschisă de Coordonare (MDC).

MDC oferă un cadru potrivit pentru cooperare între statele membre în domeniul culturii. Ea reprezintă un cadru interguvernamental neobligatoriu pentru realizarea de schimburi în domeniul politicilor și al acțiunilor concertate corespunzătoare unui domeniu ca acesta, în care responsabilitatea rămâne în principal la nivelul Statelor Membre. Metoda constă în punerea de acord asupra unor obiective comune, urmărirea constantă a progresului în atingerea acestora și schimbul de bune practici și de date relevante pentru sprijinirea învățării de către toate părțile implicate.

MDC este deja implementată în domeniul forței de muncă, al protecției sociale, al educației și tineretului. Utilizarea MDC în aceste sectoare a contribuit la consolidarea procesului de realizare de politici de către Statele Membre, dat fiind faptul că participarea constantă într-un proces european crește vizibilitatea și statutul acestor politici la nivel național și creează un stimul suplimentar pentru realizarea acestora. De asemenea, MDC permite Statelor Membre să învețe unele de la altele și permite actorilor din domeniile în care sunt elaborate aceste politici să se facă auziți la nivel european, nivel la care, în lipsa implementării MDC, aceștia nu ar fi avut acces.

În stabilirea formei de implementare a MDC în domeniul cultural este necesar să se țină cont de trăsăturile sale specifice. În spiritul parteneriatului cu Statele Membre, acest fapt implică adoptarea unei abordări flexibile, îmbinând stabilirea unor obiective generale cu un sistem simplificat de comunicare a rezultatelor.

Comisia afirmă că acționând pe baza acestui Comunicat, Consiliul Miniștrilor sprijină obiectivele propuse mai sus, stabilind priorități și hotărând asupra unui exercițiu bienal de follow-up. Ca parte a acestui exercițiu, Comisia va realiza împreună cu reprezentanții la nivel înalt ai Statelor Membre câte un raport comun la fiecare doi ani, raport în care va rezuma principalele teme și discuții și va analiza progresul Statelor Membre în ceea ce privește atingerea obiectivelor comune.

Statele Membre vor fi încurajate să implice în procesul de follow-up autoritățile locale și regionale și organismele culturale naționale interesate și să descrie în rapoartele lor naționale cum au reușit să facă acest lucru. La nivelul UE, Comisia va atrage părțile interesate prin intermediul Forumului cultural menționat. În anul care precede publicarea raportului, Comisia va organiza o întâlnire pentru a aduna observațiile venite din partea societății civile.

Parlamentul European, Comitetul European Economic și Social și Comitetul Regiunilor trebuie să se implice în acest proces.

Pentru atingerea obiectivelor legate de relațiile externe, se consideră necesară implicarea cadrului extern relevant pentru UE și a Ministerelor pentru Afaceri Externe. Comisia va încerca, alături de Statele Membre, să stimuleze creșterea nivelului general de coordonare al UE în ceea ce privește activitățile care vizează cooperarea culturală. Aceasta presupune identificarea și schimbul de bune practici. Pregătirea documentației corespunzătoare Strategiilor Naționale și a Strategiilor de Asistență Comună va continua să fie un punct central în cadrul eforturilor sporite de coordonare și armonizare.

4.3. Susținerea realizării de politici bazate pe realități demonstrate

Comisia va juca un rol de susținere și de coordonare în raport cu fiecare dintre obiectivele menționate mai sus și cu MDC, atunci când va situația o va cere.

Urmărirea obiectivelor de mai sus implică îmbunătățirea înțelegerii contribuției sectorului cultural la Agenda Lisabona în vederea facilitării realizării unei politici bazate pe realități demonstrate. Acest fapt implică schimbul de date existente, împărtășirea studiilor de caz și a metodologiei analizelor de impact. Atingerea obiectivelor presupune de asemenea și revizuirea și, acolo unde este cazul, chiar îmbunătățirea informațiilor statistice și garantarea unei comparabilități crescute a statisticilor naționale, coordonate de către Eurostat.

În acest context, Comisia va lansa o serie de studii și de cooperări inter-service, pentru a susține obiectivele propuse și dezvoltarea de activități și de politici bazate pe realități demonstrate. De asemenea, va stimula comunicarea sub formă de rețea a actorilor implicați în evaluarea impactului și a politicii culturale la nivel local, regional, național sau european.

4.4. Punerea în prim plan a culturii în toate politicile relevante

Articolul 151(4) al tratatului CE atribuie Comunității responsabilitatea de a lua în calcul aspectele culturale în acțiunile sale subscrise celorlalte dispoziții ale Tratatului, cu scopul principal de a respecta și de a promova diversitatea culturilor UE.

Pentru a fi mai eficientă în realizarea acestei sarcini, Comisia își va îmbunătăți coordonarea internă între serviciile pe care le prestează și va aprofunda analiza interfeței dintre diversitatea culturală și alte politici ale Comunității, în vederea obținerii echilibrului oportun dintre diferite obiective legitime de politică publică, inclusiv promovarea diversității culturale, atunci când este vorba de luarea unor decizii sau propuneri cu caracter financiar sau legislativ. De exemplu, Comisia a creat recent un nou grup inter-service pentru a contribui la realizarea acestui deziderat.

În ceea ce privește dimensiunea externă, va fi acordată o atenție specială dialogului interreligios, multi și intercultural, promovării înțelegerii dintre UE și partenerii internaționali și deținerii unei audiențe mai largi în țările partenere. În acest context, educația și în special educația pentru drepturile omului, joacă un rol semnificativ. Noul program Erasmus Mundus va contribui la atingerea acestui obiectiv. Comisia susține dialogul și activitățile care au o componentă culturală prin intermediul Politicii Europene de Vecinătate (PEV), a programului “Investiții în oameni”, a instituțiilor de genul Fundației Anna Lindh pentru regiunea euro-mediteraneană, cât și în cadrul stabilit de Alianței Civilizațiilor a Națiunilor Unite. Există de asemenea unele programe specifice de cooperare culturală cu unele state membre din regiunea vizată de PEV, în Asia și din alte regiuni (de exemplu: Fondul Culturii din India). Aceste activități au un caracter independent.

Pentru a susține în mod eficient activitățile culturale specifice în țări ACP, Comisia Europeană propune crearea Fondului UE-ACP, contribuție europeană comună la susținerea distribuției și în unele cazuri a producției bunurilor culturale provenite din state ACP. Acest fond va încuraja emergența piețelor și industriilor locale, în acest fel facilitând și încurajând accesul la nivel local la cultură și la diferitele forme de expresie culturală și sporind accesul bunurilor culturale ale ACP la piețele europene printr-un acces îmbunătățit la rețelele și platformele de distribuție din cadrul UE.

Al 10-lea Fond European pentru Dezvoltare va asigura un punct de pornire pentru finanțarea acestui Fond cultural care va fi completat din contribuțiile statelor membre ale UE.

5. CONCLUZIE

“Cultura nu este un lux, ci o necesitate.” Gao Xingjian

Comisia consideră că este momentul oportun pentru o nouă agendă europeană în domeniul culturii, agendă care să țină seama de realitățile societății globalizate de astăzi.

Comisia oferă propuneri concrete atât în ceea ce privește obiectivele comune, cât și în relație cu metodele pentru dezvoltarea cooperării culturale în cadrul UE.

Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Regiunilor și Comitetul European Economic și Social sunt invitate să ofere perspectiva lor asupra acestui Comunicat.

Consiliul este invitat să ia măsurile necesare pentru a stabili un set de obiective comune și un proces potrivit de raportare în ceea ce privește metoda de coordonare propusă. Consiliul European este invitat să susțină aceste prevederi în concluziile pe care le va emite.